

Тематична рубрика: Економіка та управління національним господарством
УДК 338.23

Хадарцев О.В.

асистент кафедри економіки підприємства та управління персоналом
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ
THE FEATURES OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL PROVISION OF
STATE RESOURCES SAVING POLICY**

Стаття присвячена дослідженню окремих аспектів організаційно-правового забезпечення державної політики ресурсозбереження. Розглянуто механізм державного управління, як основу формування і реалізації державної політики ресурсозбереження, визначено функції організаційно-правового забезпечення, досліджено нормативно-законодавчу базу, що регламентує здійснення державної політики. Наведено розбіжності та недоліки чинних нормативно-правових актів, неузгодженість нормативно-законодавчої бази різних сфер регулювання. Розглянуто інституційні засади політики ресурсозбереження, та існуючі механізми реалізації політики ресурсозбереження через впровадження програм економічного розвитку. Вказано на необхідність стратегічного підходу та визначення ролі держави при здійсненні політики ресурсозбереження. Запропоновано напрями удосконалення організаційно-правового забезпечення державної політики ресурсозбереження.

Ключові слова: політика ресурсозбереження, державне управління, стратегія ресурсозбереження, економічний розвиток, нормативно-правова база.

Статья посвящена исследованию отдельных аспектов организационно-правового обеспечения государственной политики ресурсосбережения.

Рассмотрены механизм государственного управления, как основа формирования и реализации государственной политики ресурсосбережения, определены функции организационно-правового обеспечения, исследована нормативно-законодательная база, регламентирующая осуществление государственной политики. Приведены расхождения и недостатки действующих нормативно-правовых актов, несогласованность нормативно-законодательной базы различных сфер регулирования. Рассмотрены институциональные основы политики ресурсосбережения и существующие механизмы реализации политики ресурсосбережения через осуществление программ экономического развития. Указано на необходимость стратегического подхода и определения роли государства при осуществлении политики ресурсосбережения. Предложены направления совершенствования организационно-правового обеспечения государственной политики ресурсосбережения.

Ключевые слова: *политика ресурсосбережения, государственное управление, стратегия ресурсосбережения, экономическое развитие, нормативно-правовая база.*

The article investigates certain aspects of organizational and legal provision of state resources saving policy. The mechanism of governance as the basis for the formation and implementation of state resources saving policy, the functions of organizational and legal provision, investigated normative legal base regulating the state policy. An existing discrepancies and shortcomings of regulations, inconsistent legal framework regulating various spheres. Considered institutional framework of state resources saving policy and implementation mechanisms existing resources saving policy through the implementation of economic development programs. The necessity of a strategic approach and definition of the state's role in the implementation of state resources saving policy. Directions improvement of organizational and legal provision of state resources saving policy.

Keywords: *resources saving policy, governance, strategy of resources saving,*

economic development, legal framework.

Постановка проблеми. Ресурсозбереження є об'єктивною економічною категорією, тому, з однієї сторони, його реалізація відбувається під впливом об'єктивних економічних законів. З іншої сторони, сфера та простір економічних свобод розмежовується, регламентується та керується відповідними адміністративними, організаційними і суспільно-політичними відносинами, наслідком чого є повнота прояву об'єктивних економічних законів. Тому основою такого організаційно-правового устрою, в першу чергу, є нормативно-законодавча база, як підґрунтя формування і реалізації державної політики ресурсозбереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організаційні і правові аспекти здійснення державної економічної політики, аналіз законодавчої бази та інституційного устрою розглядаються у працях таких фахівців і науковців як О.П. Добровольської, Т. Кістинюк, О. Кравченко, Л.А. Кулика, Є.В. Новака та Б.М. Плєскача, В.О. Струка, І. Чикало, В.О. Юрескула та інших.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є виявлення особливостей організаційно-правового забезпечення та їх вплив на формування державної політики ресурсозбереження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості організаційно-правового забезпечення для формування ефективної державної політики ресурсозбереження визначаються видами зв'язку, які існують у наступних сферах:

- відносини власності;
- ринкові відносини;
- цивільні відносини;
- науково-технічні відносини;
- адміністративно-територіальні відносини;
- соціальні відносини, тощо.

Тому організаційно-правове забезпечення та напрями його удосконалення слід

розглядати з позицій досягнення ефективності всього виду вертикальних і горизонтальних зв'язків здійснення політики ресурсозбереження. Вихідним елементом ефективного формування такої політики є просторовий адміністративно-організаційний механізм державного управління, оскільки на його підставі створюються умови для реалізації політики ресурсозбереження і визначається розподіл його функціональних напрямів (рис. 1).

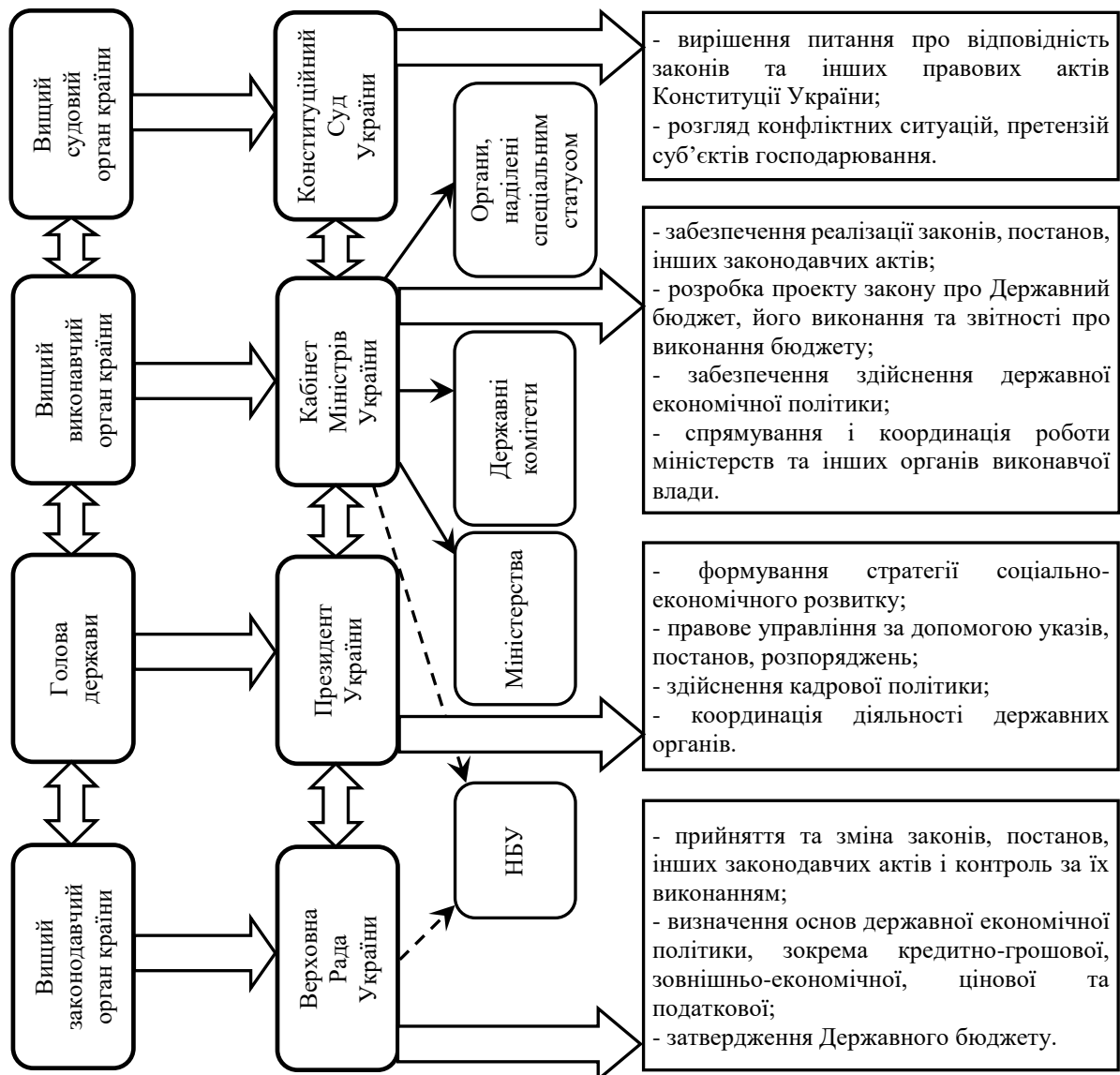

Рисунок 1 – Механізм державного управління в Україні
(наведено за [1, с. 54])

Система державного устрою відображає структурний вплив загальнодержавного механізму здійснення процесів. Існуючий державний

устрій та система державного управління відображає необхідність комплексного організаційно-правового забезпечення формування політики ресурсозбереження, оскільки її відокремлене провадження у розрізі окремих сфер державного управління не дозволяє забезпечити ефективність її формування і реалізації. До такого розподілу повноважень державного управління має формуватися і політика ресурсозбереження. Для цього мають бути розроблені й затверджені відповідні нормативно-правові документи, що регламентують ресурсозбереження, а у відповідності до загальнодержавної правової бази й розробляються нормативно-правові документи галузевого, регіонального, територіального характеру.

Разом з цим удосконалення має здійснюватися за напрямками що пов'язані із ефективним виконанням функцій, які здійснює організаційно-правове забезпечення. Тому необхідно визначити такі функції, які, на думку автора, полягають у наступному:

- встановлення чітких понять і дефініцій в сфері ресурсозбереження, що сприяє визначеності економічного середовища, конкретизації поставлених цілей та адекватному формулюванню заходів державної політики;
- регламентація складу, порядку і тривалості здійснення процедур, що забезпечує логіку та послідовність формування політики ресурсозбереження, взаємозв'язок процесів і розподіл результатів у часі;
- забезпечення системного підходу, що дозволяє створити практичне підґрунтя для повноцінного функціонування механізму формування і реалізації політики ресурсозбереження;
- визначення інституційних засад, що дозволяє здійснити розподіл обсягу компетенцій та рівня відповідальності суб'єктів формування і реалізації політики ресурсозбереження;
- регламентація координації між суб'єктами формування і реалізації політики ресурсозбереження, що впливає на якість формування державної політики;
- визначення форм і методів державної політики ресурсозбереження, що дозволяє забезпечити її всеохоплюваність та повноту;

- усунення технічних перешкод і зволікань при формуванні та здійсненні політики ресурсозбереження та потенційних джерел їх виникнення.

Дотримання даних функцій повинно закріплюватись чинною нормативною і законодавчою базами. Аналіз свідчить, що нормативно-законодавча база стосовно ресурсозбереження характеризується різноманітністю документів, але не складає єдиної системи, і спрямована переважно на регулювання енергоефективності. Така спрямованість є цілком логічною і закономірною, враховуючи особливості забезпечення національної економіки енергоносіями, проте тут теж спостерігається певна нерегульованість. Так, на думку О. Кравченко в Україні створено належне законодавче підґрунтя для стабільного виробництва і розвитку ринку альтернативних видів палива, оскільки законодавство чітко регламентує види альтернативного палива, сутність його виробництва і постачання та конкретні заходи державної підтримки (пільги та преференції), які надаються державою учасникам цього ринку [2]. Але Т. Кістинюк зауважує, що законодавство хоч і передбачає санкції за перевитрату паливно-енергетичних ресурсів понад встановлених показників, проте в такий обсяг не включається обсяг видів палива та паливно-енергетичних ресурсів, отриманих підприємством від альтернативних джерел енергії [3].

Також потребують удосконалення правові засади здійснення енергосервісних механізмів стосовно передбачення багатосторонніх відносин, зокрема передбачення різних варіантів енеросервісних контрактів, внесення змін у страхове законодавство щодо стимулювання страхування цивільної відповідальності енергосервісних компаній, стимулювання банківського сектору на фінансування завдань енергомодернізації [4]. На розбіжності нормативно-правової бази окремих сфер регулювання вказує і В.О. Юрескул, внаслідок чого реалізація державної політики енергозбереження не має системного характеру, тому механізми державного управління не забезпечують належного впливу на процеси енергоефективності, зокрема у сфері житлово-комунального господарства [5].

Окрім відсутності координації між окремими сферами правового поля, що стосується державної політики ресурсозбереження, недоліки полягають у забезпеченні інституційних засад. Це доводить В.О. Струк на прикладі досвіду перетворень державних установ нагляду за енергоефективністю [6, с. 120]. Тенденції постійних інституційних змін, хоч це і викликано потребами подальшого удосконалення, дезорієнтують суб'єктів господарювання та вносять дестимулюючий вплив, оскільки на належному рівні не забезпечується моніторинг ефективного ресурсовикористання. При цьому якщо стосовно енергозбереження і енергоефективності сьогодні нагляд здійснюється Державним агентством з енергозбереження та енергоефективності, то тенденції ресурсозбереження дослідити в цілому доволі складно.

Аналітично-управлінською базою для формування політики ресурсозбереження має стати механізм прогнозування, планування та розроблення програм економічного і соціального розвитку. Це передбачає аналіз стану економічного середовища за попередній період, характеристику головних проблем розвитку економіки та соціальної сфери; відображає стан використання ресурсного потенціалу, можливі шляхи розв'язання головних проблем розвитку, цілі та пріоритети розвитку [7]. Аналогічної думки дотримується О.П. Добровольська, яка досліджуючи досвід розвинених країн відзначила що саме через розроблення і реалізацію відповідних економічних програм вдалось досягти успіхів у структурній політиці держави, розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, сформувати систему ефективного контролю економічного середовища та забезпечити орієнтацію суб'єктів господарювання на спільний результат [8].

Вихідним етапом ефективної державної політики ресурсозбереження має стати формування стратегії ресурсозбереження, тобто довгострокового, планомірного, раціонального комплексу дій, що спрямований на досягнення постійних системних результатів ресурсозбереження в національній економіці. Відповідно реалізація стратегії передбачає наявність

функціональних і структурних напрямів або програм, що має створювати цілісний і неперервний процес. Як вказує Л.А. Кулик, така стратегія має охоплювати усі рівні господарювання, ґрунтуватися на однакових принципах, враховувати проблеми та інтереси усіх суб'єктів процесу ресурсозбереження [9, с. 127]. При цьому постає питання визначення рівня адміністративного і економічного державного впливу, який має бути закріплений відповідними актами, оскільки, на підставі досліджень Ф. Фукуями, в сучасних умовах для України необхідною є наявність сильних державних інституцій з обмеженою сферою впливу [10, с. 78]. Саме таке позиціонування держави здатне забезпечити умови сталого економічного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином подальше удосконалення організаційно-правового забезпечення політики ресурсозбереження повинно передбачити формування цілісної та дієвої системи управління і регулювання в ресурсозбереженні, досягнення збалансованості щодо економічного обґрунтування політики ресурсозбереження, нормативно-правове забезпечення реалізації цілей розвитку України та створення відповідних умов для надійного функціонування економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: Монографія / за ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2007. – 820 с.
2. Кравченко О. Нормативно-правове регулювання ринку альтернативних видів палива. Податкові пільги. [Електронний ресурс] / О. Кравченко // Юридична газета – №50 – 10 грудня 2013 р. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/.../normativnopravove-regulyuvannya-rinku-alternativnih-vidiv-paliva.html>.
3. Кістинюк Т. Правове регулювання енергоефективності в Україні [Електронний ресурс] / Т Кістинюк // ЕСКО. Електронний журнал енергосервісної компанії «Екологічні системи». – 2011. – №11. – Режим

доступу: http://www.journal.esco.co.ua/2011_11/art138.htm.

4. Новак Є.В. Удосконалення нормативної бази у галузі енергозбереження та підвищення енергоефективності [Електронний ресурс] / Є.В. Новак, Б.М. Плєскач // Національний портал з енергозбереження. (веб-сайт). – Режим доступу: <http://www.patriot-nrg.ua/ukr/savings/view/145>.

5. Юрескул В.О. Щодо вдосконалення правового регулювання енергозбереження в будівлях / В.О. Юрескул // Актуальні проблеми політики. – 2014. – Вип. 52. – С. 362-372.

6. Струк В.О. Нормативно-правове забезпечення політики енергоефективності в Україні / В.О. Струк // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №6. – С. 117-121.

7. Чикало І. Планування ресурсоемності національної економіки в контексті підвищення її конкурентоспроможності: проблемні аспекти та напрямки удосконалення / І. Чикало // Вісник ТНЕУ. – 2011. – №1. – С. 20-32.

8. Добровольська О.П. Економічне програмування в системі реалізації державної економічної політики: аналіз світового та вітчизняного досвіду / О.П. Добровольська // Учёные записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2010. – №3. Том 23 (62). – С. 110-117.

9. Кулик Л.А. Стратегія екологічно збалансованого ресурсозберігаючого розвитку регіону як складова соціально-економічної модернізації регіонів України / Л.А. Кулик // Економіка та держава. – 2015. – №5. – С. 124-130.

10. Паламарчук М.О. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти: монографія / М.О. Паламарчук; за ред. О.В. Литвиненка. – К.: НІСД, 2014. – 152 с.